

Література та джерела

1. Аврахова Л.Я. English for Dentists : Навчальний посібник для вищих медичних навчальних закладів III–IV рівнів акредитації / Л. Я. Аврахова, Ю. Е. Лавриш. – К. : Видавничий дім Асканія, 2008. – 366 с.
2. Бужинский В. В. Работа над английским произношением на начальной ступени коммуникативного обучения иноязычному говорению / В. В. Бужинский // ИЯШ. – 1991. – № 4. – С. 43-45
3. Ісаєва О. С. Англійська мова для студентів-медиків: Підручник / [О. С. Ісаєва, Л. Я. Аврахова, І. А. Прокоп, М. Ю. Шумило, Н. В. Кучумова, Л. О. Червінська, В. Я. Рахлецька, Г. Я. Павлишин, І. Ф. Цебрук, Н. Р. Венгрінович, Н. В. Косило, О. В. Голік, Л. В. Лимар, Г. К. Волкова, А. В. Неруш, О. В. Гордієнко, І. В. Корнейко]. – Львів, 2013. – 546 с.
4. Ісаєва О.С. Англійська мова для студентів-стоматологів: Підручник / О. С. Ісаєва, Н. В. Кучумова, М. Ю. Шумило. – Львів : Кварт, – 2008. – 421 с.
5. Павлова С.В. Обучение иноязычному произношению на коммуникативной основе / С. В. Павлова // ИЯШ. – 1990. – № 1. – С. 29-32
6. Прокоп І.А. Англійська мова за професійним спрямуванням : Медицина : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. IV рівня акредитації / [І. А. Прокоп, В. Я. Рахлецька, Г. Я. Павлишин]; Терноп. держ. мед. ун-т ім. І. Я. Горбачевського. – Т. : ТДМУ : Укрмедкнига, 2010. – 576 с. : іл.
7. Рогова Г. В. Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Г. В. Рогова, Ф. М. Рабинович, Т. Е. Сахарова. – М. : Просвещение, 1991. – 287 с.
8. Allen J.B. English in physical science (English in Focus Series) / J. B. Allen, H.G. Widdowson. – Oxford : Oxford University Press, 1974. – 186 p.
9. Fiorito L. Teaching English for specific purposes [Електронний ресурс] / L. Fiorito. – 2005. – Режим доступу: <http://www.usingenglish.com/teachers/articles/teaching-english-for-specific-purposes-esp.html> – Загол. з екрану. – Мова укр.

В статье исследованы особенности формирования и совершенствования англоязычной фонетической компетенции студентов медицинских вузов. Обоснована специфика фонетики английской медицинской терминологии, выделены разновидности заданий и методы обучения иноязычному произношению в контексте профессионально ориентированного изучения английского языка. Предложены образцы фонетических упражнений, которые необходимы для обучения правильному произношению профессиональных лексем и осуществления речевой деятельности студентов-медиков на занятиях английского языка по профессиональному направлению.

Ключевые слова: ESP, фонетическая компетенция, речевой материал, звук, фонема, лексема, система упражнений.

The article considers the peculiarities of the English phonetic competence formation and improvement in medical students. The peculiarities of English medical terminology phonetics have been grounded; the varieties of tasks and methods for the study of foreign language pronunciation in the context of Professional English teaching have been distinguished. The examples of phonetic exercises for the correct professional vocabulary pronunciation and implementation of speech activities of medical students in Professional English classes have been suggested.

Key words: ESP, phonetic competence, speech material, sound, phoneme, lexeme, system of exercises.

УДК 372.462

ПІДГОТОВКА УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ВИВЧЕННЯ РОЗДІЛОВИХ ЗНАКІВ У ДІАЛОГІЧНИХ ТЕКСТАХ І РЕПЛІКАХ

Палихата Елеонора Ярославівна
м. Тернопіль

У статті визначено актуальність дослідження, вимоги програми із пропедевтичного вироблення пунктуаційних умінь під час оформлення діалогічних текстів і діалогічних реплік. Запропоновано методику практичного ознайомлення із пунктуаційними нормами, що сприяють формуванню культури писемного мовлення. Схарактеризовано сутність інтелектуальних вправ, які вимагають від учнів роздумів, доведення, аргументації та висновків, спрямованих на розставлення розділових знаків у діалогічних висловлюваннях.

Ключові слова: пунктуація, діалог, діалогічні репліки, розділові знаки, звертання, однорідні члени речення.

Мовний матеріал, засвоєний учнями початкових класів, є фундаментальним для подальшого вивчення усіх розділів лінгвістики в основній та вдосконалення у старшій ланках загальноосвітньої школи. Вивчення мовного матеріалу відбувається в тісному зв'язку з мовленням, використання розділових знаків з інтонаванням речень у монологічному чи діалогічному текстах. Якщо над формуванням пунктуаційних умінь і навичок учнів початкових класів на сьогоднішньому етапі розвитку методики навчання української мови працює О.М. Гончарук, то проблематику вивчення діалогу в молодших класах ніхто не досліджував, не кажучи вже про зв'язок пунктуації та роботи з текстом, зокрема діалогічним.

Актуальність дослідження зумовлена недослідженістю проблеми пропедевтичного ознайомлення учнів початкових класів із використанням розділових знаків у діалогічних текстах, діалогічних репліках, виражених реченнями за метою висловлювання та інтонацією, з використанням звертання й однорідних членів, еліптичними й монологічними реченнями-репліками, потребою сус-

пільства формувати особистість, яка повинна оволодіти «вміннями і навичками вільно, комунікативно виправдано користуватися мовними засобами при сприйнятті (слуханні й читанні), створенні (говорінні і письмі) висловлювань у різних сферах, формах, видах і жанрах мовлення, тобто в забезпеченні її всебічної мовленнєвої компетенції» [1, с. 17].

Мета статті – запропонувати методику ознайомлення учнів початкових класів із розділовими знаками, які використовуються під час пунктуаційного оформлення діалогів і діалогічних текстів на письмі.

Завдання дослідження впливають із мети розвідки:

1) визначити вимоги програми з української мови для початкових класів, що стосуються пропедевтичного вироблення пунктуаційних умінь під час оформлення діалогічних висловлювань;

2) запропонувати методи, прийоми і засоби попереднього практичного засвоєння пунктуаційних норм на рівні розставлення розділових знаків у діалогічних текстах і репліках;

3) розробити систему вправ для формування пунктуаційних умінь і навичок, які служитимуть для актуалізації опорних знань і вмінь під час вивчення діалогу.

Аналіз програми з української мови для початкових класів допоміг виявити вимоги, які однаково стосуються усіх класів – «формувати аналітико-синтетичні вміння в роботі над текстом, реченням ...» [2, с. 18], «називати і вживати на письмі пунктуаційні знаки: крапку, кому, тире, знаки оклику і питання» [2, с. 19], «правильно вживати розділові знаки під час списування та запису на слух речень, різних за метою висловлюваннями та інтонацією» [2, с. 25] (1 клас); «відтворення, розігрування діалогів із прослуханих казок, розповідей. Складання діалогічних висловлювань на зада-

ну тему за пропонуваннями вчителем допоміжними матеріалами» (3-4 репліки), використання формул мовленнєвого етикету [2, с.29], учні мають навчитися правильно інтонувати речення, різні за метою висловлювання, окличні речення в монологічному й діалогічному текстах; речення зі звертаннями, однорідними членами речення [2, с.31] (2 клас), які можуть виконувати роль реплік у діалогах. У третьому класі пропонується робота над повторенням вивченого про речення за метою висловлювання та вираженням почуттів і вживанням розділових знаків у кінці цих речень; виділенням звертання в усній формі інтонацією, а на письмі – розділовими знаками – комами, знаком оклику; використанням форм кличного відмінка (до вчителя, однокласників, працівників школи, членів родини) [2, с.44, 50, 59] (3 і 4 класи).

Попереднє ознайомлення учнів із матеріалом, який стане згодом фундаментом для вивчення тієї чи іншої теми ґрунтується практичною роботою. Вона будується на основі методу спостереження над мовними явищами, що функціонує за допомогою правильних побудованих і розміщених у логічній послідовності запитань чи завдань. Тому другий метод, на який опирається пропедевтичне вивчення пунктуації, є бесіда, переважно евристична бесіда, яка підводить учнів за допомогою, як сказано вище, логічних запитань учителя, розміщених у відповідній послідовності, до правильних висновків. Опрацювання мови у початкових класах не обходиться без використання методу наочності – таблиць, схем, роздавального дидактичного матеріалу тощо. Значною опорою в роботі над пропедевтичним виробленням пунктуаційних умінь, що стають базовими і служать для актуалізації опорних знань, під час вивчення в наступних класах, є метод роботи із підручником. Великий обсяг дидактичного матеріалу розміщений у підручниках з української мови, в яких запропоновано передусім тексти, що містять тексти для аналізу, у нашому випадку – це діалогічні тексти із репліками, які виражені еліптичними реченнями, неповними реченнями, словами-реченнями «Так» і «Ні», різними реченнями за метою висловлювання, інтонаційністю, кількістю граматичних основ, репліками-монологіями тощо. Ще назвемо метод вправ, який можна поставити на перше місце у пропедевтичному навчанні пунктуації, оскільки всі попередні методи (спостереження, наочності, робота з підручником, евристична бесіда тощо) так чи інакше стають прийомами у процесі виконання пунктуаційних завдань, спрямованих на вироблення початкових умінь розставлення розділових знаків у репліках діалогічних текстів і самих діалогічних текстах.

У цій статті ми актуалізуємо увагу на проведенні вправ з інтелектуальними завданнями, які примусять школярів мислити і вільно виражати свої думки щодо розставлення розділових знаків у зафіксованих на письмі діалогічних висловлюваннях.

Відзначимо, що методика інтелектуального розвитку молодших школярів на уроках української мови спрямована на досягнення високого рівня самостійної творчої їхньої активності, мобілізацію інтелектуальних ресурсів особистості учня, суб'єктивізації навчального процесу з метою підвищення його ефективності. Поняття «суб'єктивізація» безпосередньо пов'язана з терміном «суб'єкт», що має пояснення: «індивід або група як джерело пізнання і перетворення дійсності; носій активності» [3, с.389]. У свою чергу, ми під суб'єктивізацією, пов'язаною з інтелектуальною діяльністю, розуміємо якісно новий рівень участі школярів у цілеспрямованій діяльності з виявлення доволіної самостійної усвідомленої активності логічно побудованих думок за допомогою міркування, виконання дій, доведення, побудови висновків для досягнення істини.

Основне місце серед потенційних можливостей кожного суб'єкта займає інтелект. У сучасній науковій літературі є багато визначень цього поняття. Наприклад, у словнику іншомовних слів «інтелектуальний» тлумачиться як такий, що «стосується інтелекту» [4, с.232], а інтелект, як «здатність до мислення, особливо до його вищих теоретичних рівнів» [4, с.232]. У психологічному словнику «інтелект» (у перекладі з латинської – розуміння, осягнення) пояснюється, як «відносно стійка структура розумових здібностей індивіда. У низці психологічних концепцій інтелект ототож-

нюється із системою розумових операцій, зі стилем і стратегією розв'язання проблем, з ефективністю індивідуального підходу до ситуації, що вимагає пізнавальної активності» [3, с.142], з умінням виділяти й відобразити у своїй свідомості закономірні зв'язки та відношення предметів і явищ.

В основу запропонованої нами методики покладено уявлення про інтелект як сукупність певних якостей індивіда, що збігаються із методичними прийомами навчання і забезпечують його здатність до розумової діяльності. До них належать аналіз, синтез, узагальнення й абстрагування, наявність яких означає, що інтелект володіє достатньою гнучкістю мислення і творчим потенціалом; здатність до логічного мислення виявляється в умінні бачити причинно-наслідкові зв'язки між подіями і явищами мовного світу, встановлювати їхню послідовність у часі і просторі, а також сприймання, увага, пам'ять, уявлення, мовлення школяра. Висока розумова активність у процесі навчання стимулюється новизною і певним ступенем труднощів розумової праці, нетрадиційними підходами до звичних видів навчальної діяльності.

Інтелектуальні завдання, які опираються на уявлення стимулюють розвиток у школяра інтуїції, спостережливості, кмітливості, винахідливості і відповідно розвивають ці якості.

Інтелектуальним вправам і завданням характерні специфічний підбір, незвичайне комбонування мовного матеріалу та нетрадиційна постановка завдань, що забезпечують різнобічний вплив на інтелект учнів за допомогою поміркованої інтенсивної мовленнєвої діяльності. Під час укладання інтелектуальних вправ слід дотримуватися окремих, пов'язаних між собою психологічних і лінгвістичних принципів навчання. Перший із них – це випереджувальне відображення у свідомості учнів навчальної діяльності, яка важлива для майбутньої актуалізації опорних знань і вмінь під час вивчення синтаксичного і пунктуаційного матеріалу. Нетрадиційним чином організований процес навчання пунктуації за допомогою спеціально дібраних завдань дають можливість учням прогнозувати дії для виявлення місць у реченнях діалогічних реплік відповідних розділових знаків у запропонованих синтаксичних конструкціях. Другий принцип – це комплексний вплив на інтелект школяра, який передбачає використання учителем на уроках української мови методів, прийомів, наочних засобів, завдань, які спонукали б його до суб'єктивного, переважно нетрадиційного і сміливого мислення під час виконання інтелектуальних завдань, спрямованих на формування пунктуаційних умінь. Третій принцип укладання нестандартних інтелектуальних вправ стосується обґрунтування, аргументації, доведення відповіді школяра для повного послідовного доведення школярем своєї думки. Вихідним положенням дотримання цих принципів є спеціальним чином організована навчальна діяльність, за якої учні поставлені перед необхідністю обґрунтувати свою думку, свої погляди, свої варіанти розв'язання проблеми.

Умовою ефективної реалізації трьох названих принципів є уміння вчителя підтримувати, пропагувати нетрадиційне мислення школяра, не обмежуючи його жорсткими рамками правил і стандартних поглядів.

Перша класифікація інтелектуальних вправ стосується тематики мовного матеріалу у початкових класах, спрямованої на пропедевтичне засвоєння пунктуаційних умінь під час оформлення діалогічних текстів і діалогічних реплік і стосується передусім мовних тем, які вивчаються упродовж перших чотирьох років:

- 1) збігаються із простими реченнями за метою висловлювання та інтонацією;
- 2) компонентами мають звертання, що стоять на початку, посередині і в кінці речення й виражені іменниками у кличному відмінку однини і називному відмінку множини;
- 3) складниками виступають однорідні члени речення зі сполучниками а, але і без них, в яких є узагальнені слова;
- 4) збігаються зі складними реченнями з двома граматичними основами;
- 5) є монологічні й у своєму складі мають звертання, однорідні члени речення, виражені простими реченнями за метою висловлювання та інтонацією чи складними реченнями.

Вправа 1. Прочитати з інтонацією два тексти. Проаналізувати текст.

Текст 1.	Текст 2.
Васильку ми з класом ходили до лісу і що ви там бачили? Так багато квітів на галявині! Яких? Різних кольорів! Я навіть не знаю як вони називаються.	– Васильку, ми з класом ходили до лісу. – І що ви там бачили? – Так багато квітів на галявині! – Яких? – Різних кольорів! Я навіть не знаю, як вони називаються.

Провести бесіду «учитель – учень» за текстами вправи.
– Який з текстів легше читати, 1 чи 2?
– Чому 2?
– Які розділові знаки потрібно поставити в реченнях-репліках? (Аналізувати і пояснювати кожний випадок).

Вправа 2. Прочитати з інтонацією два діалоги.

Діалог 1	Діалог 2
– Тьох-тьох-тьох! Тіву-тіву-тьох! – Тук-тук-тук! Ой, такий маленький, сіренький, а так голосно і гарно співає! Ти хто? – Тюр-р-р-тьох! Я – соловейко! По гаях літаю, всіх звеселяю. А ти хто? – Тук-тук-тук! Я – дятел. – Тіву-тьох! А що ти робиш? – Тук-тук-тук! Лікую дерева.	– Тьох-тьох-тьох! Тіву-тіву-тьох! – Тук-тук-тук! Ой, такий маленький сіренький а так голосно і гарно співає! Ти хто? – Тюр-р-р-тьох! Я – соловейко! По гаях літаю всіх звеселяю. А ти хто? – Тук-тук-тук! Я – дятел. – Тіву-тьох! А що ти робиш? – Тук-тук-тук! Лікую дерева.

Дати відповіді на запитання:
– З'ясувати, чи однакові розділові знаки вжито у текстах?
– Як виділяються репліки-речення?
– Що виділяється у репліках?
– Чому в кінці речень-реплік різні розділові знаки?

Друга класифікація інтелектуальних вправ спрямована на поступове ускладнення завдань, що підпорядковуються передусім дотриманню загальнодидактичного принципу – наступності і перспективності навчання, поступового переходу від легшого до важкого.

Завдання для вправ із поступовим ускладненням завдань:

1. Зачитати запропоновані учителем репліки, виражені реченнями, різними за метою висловлювання, відповідно до розділових знаків.
2. Пояснити потребу розставлення розділових знаків у кінці речення. Зачитати репліки відповідно до інтонації. Назвати види речень за метою висловлювання та інтонацією.
3. Зачитати репліки зі звертаннями. Звернути увагу на розділові знаки, що стоять біля звертання у поданих учителем репліках.
4. Розставити розділові знаки у репліках зі звертаннями. Пояснити використання коми чи знаку оклику при звертаннях. Прочитати репліки, виділити звертання інтонацією. Назвати види речень, у яких вжито звертання. Навести приклад аналогічних реплік.

Література та джерела

1. Біляев О.М. Концепція навчання державної мови в школах України / Л.Скуратівський, Л.Симоненкова, Г.Шелехова // Дивослово. – 1996. – № 1. – С.16-21
2. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2011. – 392 с.
3. Психологія. Словарь / Под ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.
4. Словник іншомовних слів / За ред. О.С. Мельничука. – К.: Головна редакція Української Радянської Енциклопедії, 1985. – 966 с.

В статті определена актуальность исследования, требования программы по пропедевтическому обучению пунктуации при оформлении диалогических текстов и диалогических реплик. Предложена методика практического ознакомления с пунктуационными нормами, которые способствуют формированию культуры письменной речи. Характеризована сущность интеллектуальных упражнений, которые требуют от учащихся рассуждения, аргументации, выводов, направленных на использование знаков препинания в диалогических высказываниях.

Ключевые слова: пунктуация, диалог, диалогические реплики, знаки препинания, обращение, однородные члены предложения.

The author of the article has considered the topicality of the conducted research, the requirements for the propaedeutic of development of punctuation skills while the preparing dialogic texts and replicas. The author has proposed the technique of practical acquaintance with punctuation norms that promote the culture of writing. The essence of intellectual exercises has been disclosed, which requires students to

reasoning the arguments, conclusions aimed at the use of punctuation in dialogic utterances.

Key words: punctuation, dialogue, dialogic replica, punctuation marks, compellation, homogeneous parts of the sentence, sentences according to the aim of speaking and intonation.

УДК 378.147

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДІЛОВИХ ІГОР НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВНЗ

Пасічник Олена Олексіївна
М.Хмельницький

Стаття присвячена актуальним змінам у навчальній діяльності студентів ВНЗ. Автор зосереджує свою увагу на необхідності використання ділових ігор на заняттях з іноземної мови з метою активізації навчальної діяльності студентів, розвитку їх комунікативної компетентності у міжнародному середовищі та їх подальшого професійного становлення. Визначено основні ознаки ділових ігор та особливості їх використання на заняттях з іноземної мови. Автором запропоновано приклад ділової гри спрямованої на розвиток у студентів навичок аналізу та розв'язання побутових конфліктних ситуацій.

Ключові слова: ділова гра, комунікативна компетентність, професійне становлення, іноземна мова.

Інноваційні процеси в освітньому просторі України зумовили орієнтацію змісту і технологій навчання на розвиток індивідуальності майбутніх фахівців. Основним завданням викладацького складу ВНЗ є формування у студентів відповідних професійних умінь і навичок, а також мотивації до майбутньої професійної діяльності. Як констатують науковці [1; 2], ефективними засобами з цієї точки зору є ігрові методи, зокрема ділові ігри.

Як засіб імітації професійної діяльності, ділові ігри інтенсифікують процес навчання, надають студентам можливість отримати попередній досвід майбутньої діяльності, стати активним учасником у процесі вирішення тих чи інших проблемних ситуацій.

Питаннями обґрунтування доцільності та перспективності використання ділових ігор у вищій школі займалися такі дослідники, як М. Бірштейн, Я. Бельчиков, А. Вербицький, В.Єфімов, М. Кларін, О.Парубок, П.Підкасистий, П. Щербань та ін. Значення ігрової діяльності у процесі навчання іноземної мови підкреслювали відомі вітчизняні і зарубіжні методисти: І. Зимня, О. Леонтьєв, Ю. Пассов, М. Скаткін, Н. Складенко, Г. Лозанов, Rewell J., Taylor J., Вуте D. та ін. З поміж іншого, такий інтерес до ігрових методів зумовлений зміною підходів до навчання загалом, та усвідомленням необхідності навчати іноземної мови з урахуванням принципу комунікативності. Основою залучення студентів до спільної пізнавальної діяльності та, водночас, способом створення і розв'язання проблемних ситуацій є спілкування, у процесі якого приймаються індивідуальні та групові рішення та досягаються цілі конкретної гри.

Використання ділових ігор на заняттях з іноземної мови у ВНЗ є досить дієвим методичним прийомом, який відрізняється своєю специфікою та спрямуванням. Проте вона часто використовується фрагментарно та не цілеспрямовано, а відтак потребує подальшого вивчення, що і стало метою нашого дослідження.

Гра – це вид діяльності, який своїм процесом викликає інтерес його учасників. Як зазначав Ю. Пассов, на основі гри відбувається активізація резервних можливостей студентів [5, с.86], що співвідноситься з принципами інтенсивного навчання. Їй притаманна емоційність, творчість, суперництво та наявність прямих або опосередкованих правил.

Як зазначає О.Єфімова, у методичному вимірі гра постає навчальним завданням, яке охоплює мовні, комунікативні та діяльнісні складові. Вирішення мовного завдання передбачає формування або ж удосконалення мовленнєвих навичок через цілеспрямоване використання поданого мовного матеріалу у мовленнєвій діяльності. У свою чергу, комунікативне завдання зумовлює обмін інформацією між учасниками гри у процесі спіль-

ної мовленнєвої діяльності. Натомість діяльнісне завдання моделює спосіб такої спільної діяльності партнерів мовлення. Таким чином, гра вводиться у навчальний процес як творче навчальне завдання з метою створення реальних умов для прояву мисленнєвої діяльності студентів. Це сприяє формуванню та розвитку їхніх інтелектуальних та комунікативних умінь, а звідси виникає підґрунтя для реалізації особистісного потенціалу студентів [3]. У той же час, щоб гра була ефективним засобом навчання необхідно дотримання певних дидактичних вимог. На основі аналізу методичної літератури М.В. Щербакіна вказує, що для навчальних ігор мають бути характерними такі риси [6, с.111-112]:

- 1) зв'язок із певною навчальною метою;
- 2) можливість припинити гру, повторити або розпочати її виконання заново;
- 3) відкритість, тобто кінець гри невідомий наперед
- 4) ігри виконуються на основі експліцитних правил, які можуть бути змінені гравцями;
- 5) задоволення від участі у грі і відсутність наслідків для гравців.

Науковцями з'ясовано, що в основі ділової гри лежать загально ігрові елементи, зокрема наявність ролей і ситуацій, в яких відбувається їх реалізація, а також різні ігрові предмети. Особливістю ділової гри є те, що вона містить рольову та дидактичну складові. Якщо у рольовій грі основний акцент ставиться на спілкуванні, у дидактичній – на організації навчальної діяльності, то у діловій – на формуванні вмінь та навичок, професійно значущих рис.

Ділові ігри визначають як форму відтворення предметного та соціального змісту професійної діяльності, моделювання системи відносин у межах цієї діяльності [4]. Їх використання дає можливість для обміну думками, виявлення розбіжностей в інтерпретації тих чи інших теоретичних ідей, що сприяє не лише засвоєнню нових знань, а й формує досвід вирішення певних професійних завдань, ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців, та передбачає удосконалення їх комунікативної компетентності на психолінгвістичному рівні.

У діловій грі реалізується колективна форма навчальної діяльності. У процесі гри студенти мають змогу в невимушеному оточенні засвоїти норми професійних і соціальних ролей, а також ознайомитися з найбільш вагомими принципами безконфліктного міжособистісного та професійного спілкування. Моделюючи умови та динаміку відносин між студентами, ділова гра слугує засобом актуалізації, застосування і закріплення знань, формування комунікативних умінь. Цей ефект досягається за рахунок безпосередньої міжособистісної взаємодії усіх учасників гри.

Спостерігаючи за тим, що відбувається у групі під час розігрування ролей у процесі ділової гри, учасники отримують можливість ідентифікувати себе з іншими, можуть використовувати емоційний зв'язок при оцінюванні власних почуттів і поведінки. Зворотній зв'язок впливає на оцінювання та перегляд студентами своїх професійних і особистісних установок, поведінки, формує їхню професійну «Я-концепцію». Участь студентів у ділових іграх суттєво полегшує процес самопізнання та інтроспекції, оскільки здебільшого вони знають, чого хочуть як майбутні фахівці, але для максимальної самореалізації потрібна співучасть інших студентів, прийняття їх групою, що також створить умови для ефективного саморозкриття.

Серед ознак, які повинні бути притаманні діловим іграм мож-